एकाइ ७ · शत्रु

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३१

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ शब्दार्थ

ज्ञान · ३

१. भद्र → **घ.** सभ्य, शिष्ट, सज्जन
२. सान्त्वना → **ङ.** दुःखमा परेकालाई दिइने धैर्य र ढाडस
३. मध्यस्थ → **च.** दुई पक्षको झगडा मिलाउने व्यक्ति
४. इख → **ख.** बदला लिने भावनाले मनमा राखेको रिस
५. नाहक → **ज.** बिनाकारण, बिनसित्ति
६. अङ्कमाल → **ग.** अँगालो हाल्ने काम

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ अनुकरणात्मक शब्द

बोध · २

१. धुरुधुरु
२. स्याँस्याँ
३. जुरुक्क
४. ढ्याम्म

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

३ ठिक कि बेठिक?

बोध · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** कृष्ण राय झगडा हुने डरले कसैलाई कर्जा दिँदैनथे।
iii. ✗ **बेठिक:** खेतको झगडामा कृष्ण रायले गोरे जमदारको पक्षमा फैसला दिए।
iv. ✓ **ठिक**

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ कथाको बोध

क. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**

✓ त्यही बिहान काम बिगारेकाले रामेलाई गाली गरेका थिए भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**

✓ इन्स्पेक्टर भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — **बोध · २**

✓ जसलाई पनि आदेश र सल्लाह दिइरहने बानी लेखेमा।
✓ त्यसलाई गुण ठानेको तर अरूलाई बिझाउने दुर्गुण रहेको लेखेमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

घ. **उत्तर** **प्रयोग · ४**

प्रहार राति उनी तन्द्रामा हुँदा भएको थियो र कृष्ण राय जुरमुरिँदै उठ्दासम्म आक्रमणकारी भागिसकेको थियो, त्यसैले उनले कसैलाई देखेनन्। उनले कसैलाई जानीजानी शत्रु बनाएका थिएनन्, तर सोच्दै जाँदा सानातिना कारणले रिसाएका धेरै मान्छे सम्झनामा आए: गाली खाएको रामे, लज्जित भएका बलभद्र, अप्रिय शब्द सुनेको युवक, फैसलामा हारेका गोविन्द पण्डित, मास्टर, आफ्नै पोष्यपुत्रसम्म। एकको भन्दा अर्कोको कारण बलियो देखिँदा शङ्का एक जनामा टुङ्गिन सकेन। यसरी निर्दोष व्यवहारमा पनि शत्रुताको बिउ लुकेको हुन्छ भन्ने बोधले उनलाई सबै शत्रु देखिए र उनले एउटा नाम होइन, लामो सूची सुनाए।

अङ्क विभाजन

- ✓ राति तन्द्राको बेला प्रहार भएको र उठ्दासम्म आक्रमणकारी भागिसकेकाले कोही नदेखिएको लेखेमा।
- ✓ सम्झना गर्दै जाँदा रिसाएका धेरै मान्छे सम्झिएको उदाहरणसहित लेखेमा।
- ✓ सबैको केही न केही कारण देखिँदा शङ्का एक जनामा नटुङ्गिएको लेखेमा।
- ✓ निर्दोष व्यवहारमा पनि शत्रुता लुकेको बोधले नामको लामो सूची सुनाएको निष्कर्ष लेखेमा।

५ बोध प्रश्नोत्तर

उत्तर **बोध · ४**

क. मामाले जन्मदिनमा उपहार दिनुभएकाले कलम विशेष थियो।

ख. हिजो प्रकाशले कलम सापट माग्दा नदिएकाले ऊ रिसाएको थियो, त्यसैले शङ्का गरी।

ग. आफ्नै झोलाको भित्री खल्तीमा, जहाँ उसले आफैँ हतारमा राखेकी थिई।

घ. कृष्ण रायझैँ अञ्जलीले पनि प्रमाणबिना साना घटनाका आधारमा साथीमाथि शङ्का गरी; शङ्काले मनमनै शत्रु बनाउँछ भन्ने कुरा दुवैमा देखिन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ क: मामाले जन्मदिनमा दिएको उपहार भएको लेखेमा।
- ✓ ख: सापट माग्दा नदिएकाले प्रकाश रिसाएको लेखेमा।
- ✓ ग: आफ्नै झोलाको खल्तीमा भेटिएको लेखेमा।
- ✓ घ: प्रमाणबिना शङ्का गरेर मनमनै शत्रु बनाउने समानता देखाएमा।

६ भाव पहिचान

उत्तर **ज्ञान · २**

क. सम्भावनार्थ; ख. इच्छार्थ; ग. आज्ञार्थ; घ. सङ्केतार्थ

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिक्रियापद ०.५ का दरले ‘देखिएला’ सम्भावनार्थ र ‘होस्’ इच्छार्थ लेखेमा।
- ✓ प्रतिक्रियापद ०.५ का दरले ‘गर’ आज्ञार्थ र ‘गरे’ सङ्केतार्थ लेखेमा।

७ भाव परिवर्तन

उत्तर **प्रयोग · २**

क. ऊ आज घर जाला। ख. तिमी गीत गाऊ। ग. विद्यार्थीहरू खुसी रहून्। घ. पानी परे बाली सप्रन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ‘जाला’ र ‘गाऊ’ लेखेमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ‘रहून्’ र ‘पानी परे बाली सप्रन्छ’ लेखेमा।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

८ बुँदाका आधारमा कथा

उत्तर **प्रयोग · ४**

मनको पर्खाल

सुरज बुबाको सरुवासँगै धनकुटाको एउटा नयाँ विद्यालयमा भर्ना भयो। पहिलो हप्ताभरि कसैले उसलाई खेल्न बोलाएनन्। “यिनीहरू घमण्डी रहेछन्,” उसले मनमनै ठान्यो र टिफिनको समयमा पनि एक्लै बस्न थाल्यो। साथीहरू नजिक आउँदा ऊ मुख फर्काउँथ्यो।

खेलकुद दिवसमा सुरज चार सय मिटरको दौडमा सहभागी भयो। अन्तिम मोडमा पुग्दा ऊ लड्यो र खुट्टा मर्कियो। ऊ उठ्नै सकेन। त्यही बेला कक्षाका विकास र मीना दौडेर आए। विकासले उसलाई पिठिउँमा बोकेर विद्यालयको स्वास्थ्यकर्मीकहाँ पुऱ्यायो। मीनाले उसको झोला बोकी र साँझ दुवै जना उसलाई घरसम्म पुऱ्याउन गए।

बाटोमा मीनाले भनी, “तिमी सधैँ एक्लै बस्न रुचाउँछौ भनेर हामीले हैरान नगरेका।” सुरजलाई लाज लाग्यो। उसलाई थाहा भयो, साथीहरू घमण्डी थिएनन्; पर्खाल त उसकै मनमा थियो।

भोलिपल्टदेखि सुरज सबैसँग घुलमिल हुन थाल्यो। अरूबारे राय बनाउनुअघि आफैँ एक कदम अगाडि बढ्नुपर्छ भन्ने पाठ उसले सिक्यो।

अङ्क विभाजन

- ✓ उपयुक्त शीर्षक र पात्र तथा परिवेशको परिचय दिएमा।
- ✓ सबै बुँदा क्रमैसँग मिलाएर घटना विस्तार गरेमा।
- ✓ द्वन्द्वको समाधान र स्पष्ट सन्देश दिएमा।
- ✓ संवाद वा भावसहित वाक्य गठन, वर्णविन्यास र १०० शब्दको सीमा मिलेमा।

९ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · ४**

म यो निष्कर्षसँग आंशिक रूपमा मात्र सहमत छु। कृष्ण रायले देखेको कुरा सही हो: मान्छेका साना व्यवहार, गाली, उपदेश वा फैसलाले पनि कसैको मनमा रिस वा इख जन्माउन सक्छ। जसले धेरै काम गर्छ र धेरैसँग सम्पर्कमा आउँछ, उसलाई मन नपराउने केही न केही हुन्छन्। तर ‘सबै शत्रु’ भन्नु डर र शङ्काले जन्माएको अतिरञ्जन हो। मन दुखाउने हरेक व्यक्ति मार्न आउने शत्रु हुँदैन; धेरैजसो रिस समयसँगै हराउँछ। कृष्ण रायलाई गाउँले सम्मान गर्थे, दुःखमा उनको साथ खोज्थे; यो मित्रता पनि साँचो थियो। त्यसैले यस कथाबाट ‘सबैलाई शत्रु ठान’ भन्ने होइन, अरूको मन नदुखाउन बोलीव्यवहारमा सचेत रहनुपर्छ र आफ्नो कमजोरी पनि हेर्नुपर्छ भन्ने पाठ लिनु उचित हुन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ सहमति वा असहमतिको स्पष्ट धारणा राखेमा।
- ✓ साना व्यवहारले पनि रिस वा इख जन्माउन सक्छ भन्ने तर्क दिएमा।
- ✓ ‘सबै शत्रु’ भन्नु डर र शङ्काको अतिरञ्जन हो भन्ने कथाकै उदाहरणसहित तर्क दिएमा।
- ✓ बोलीव्यवहारमा सचेत रहने वा आत्मसमीक्षा गर्ने उचित निष्कर्ष दिएमा।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	७	१०	१०	४	३१

Science Playground, काठ्न्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking